र्व्वतोत्तरभागवासिषु ३ब्राह्मणभेदेषु च। स्वार्थे क तत्रार्थे। "अथ पूर्व्वस्याम्" इत्युपक्रमे "उदयगिरिभद्रगौडकपौण्ड्रोत्कलकाशिमेकलाम्बष्ठाः" बृ०स०१४अ० कूर्म्मविभागे पूर्व्वस्थदेशोक्तौ। "अस्ति गौडविषये कौशाम्बी नाम नगरी" हितो०। "गौडोराष्ट्रमनुत्तमं निरुपमा तत्रापि राढा पुरी" प्रबोधच० "सर्व्वसिंहगुरुर्वर्ज्यः कलिङ्गे गौडगुर्जरे" सुहृ० चि०। गुडस्य विकारः अण्। ४गुडविकारे खण्डासवादौ त्रि० "गुडस्य तृप्तामद्यस्य पीत्वा गौडं सुरासवम्" भा० व० ४४अ०। "नानास्वादरसानाञ्च खाण्डवानां तथैव च। भोजनानि सुपूर्णानि गौडानि च सहस्रशः" रामा० बा० ५३ श्लो०। "गौडमम्लमनम्लं वा पानकं गुरु मूत्रलम्" सुश्रुतः। ५मदिराभेदे स्त्री "गौडी पैष्टी तथा माध्वी विज्ञेया त्रिविधा सुरा। यथैवैका तथा सर्व्वा न पातव्या द्विजोत्तमैः" मनुः। "गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं पीत्वा विप्रः समाचरेत्। तप्तकृच्छ्रं पराकं च चान्द्रायणमनुक्रमात्" बृहस्पतिः। ६काव्यरीतिभेदे स्त्री "पदसंघटना रीतिरङ्गसंस्थाविशेषवत्। उपकर्त्री रसादीनां सा पुनः स्यात्चतुर्विधा। वैदर्भी चाथ गौडी च पाञ्चाली लाटिका तथा" विभज्य "ओजःप्रकाशकैर्वर्णैर्बन्ध आड़म्बरः पुनः। समासबहुला गौडी" सा० द० तल्लक्षणमुक्तं यथा "चञ्चद्भुजभ्रमितचण्डगदाभिघात-संचूर्णितोरुयुगलस्य सुयोधनस्य। स्त्यानावनद्धघनशोणितशोणपाणिरुत्तंसयिष्यति कचांस्तव देवि! भीमः" वेणीसं०। एषा च गौडजनप्रियत्वात् गौडैः प्रयुज्यमानत्वाच्च गौडीसंज्ञां लभते। गौड+छ। गौडीया अत्रार्थे। "बहुतरसमासयुक्तामहाप्राणाक्षरा च गौडीया। रीतिरनुप्रासमहिमपरतन्त्राऽस्तोभवाक्या च" पुरुषोत्तमः। ७रागिणीभेदे स्त्री संगीतदा०। पुरशब्दे परे समासे अस्य "अरिष्टगौड़पूर्वम्" पा० अन्तोदात्तता। गौड़पुरम्।

गौड़पाद पु०माण्डुक्योपनिषदि तदर्थकश्लोककारके वेदान्तिपण्डितभेदे। ते च "बहिःप्रज्ञो विभुर्विश्वोह्यन्तःप्रज्ञस्तु तैजसः" इत्यादयः "दुर्द्दर्शमतिगम्भीरमजं साम्यं विशारदम्। बुद्ध्वा पदमनानात्वं नमस्कुर्म्मो यथाबलम्" इत्यन्ताः शतं श्लोकाः।

गौड़वास्तुक पुंन० "तदेव च बृहत्पत्रं रक्तं चेत् गौड़वास्तुकम्" इत्युक्तलक्षणे वास्तुकभेदे। (चिल्लीशाक) राजनि०।

गौड़िक त्रि०गुडे साधु गुड़ा० ठक्। १इक्षौ। गौड़ः गुड़विकारः साधनतयाऽस्त्यस्य ठन्। २गुडविकारसाध्ये भक्ष्यभेदे। "बृंहणा गौड़िका भक्ष्या गुरवोऽनिलनाशनाः" "मधुमांसोपदंशं वा पिबेद्वाप्यथ गौड़िकम्" इति च सुश्रु०

गौण त्रि० गुणमधिकृत्य प्रवृत्ता गौणी तत आगतः अण्। १सादृश्यलक्षणलक्ष्यसम्बन्धरूपया गौण्या लक्षणया प्रवृत्ते शब्दे "गौणश्चेन्नात्मशब्दात्" शा० सू०। २अमुख्ये च। "यद्वाऽऽगामिक्रियामुख्यकालस्याप्यन्तरालवत्। गौणकालत्वमिच्छन्ति केचित् प्राक्तनकर्म्मणि" उद्वा०त० हरिहरपद्धतिः। "एवमागामियागीय मुख्य कालादधस्तनः। स्वकालादुत्तरो गौणः कालः पूर्वस्य कर्म्मणः" छन्दोग०। "तदा गौणमनन्तस्य नामानन्तेति विश्रुतम्" भा० शा० १८२ अ०। "बहूनि मम नामानि कीर्त्तितानि महर्षिभिः। गौणानि तत्र नामानि कर्म्मजानि च कानि चित्" ३४३ अ०। स्त्रियां ङीप्। "गौण्यश्रुतेः" शा० सू०। (गौणीउत्पत्तिः) गुणं सादृश्यमधिकृत्य प्रवृत्ता अण् ङीप्। ३सादृश्यमूलकलक्षणाभेदे स्त्री। "सादृश्यात्तु मता गौण्यस्ताश्च षोड़शभेदिताः" सा०द०। "सादृश्येतरसम्बन्धेऽपि वृत्तेर्गौणत्वमिच्छन्ति। "अभिधेयाविनाभूतप्रतीतिर्लक्षणोच्यते। लक्ष्यमाणगुणैर्योगाद् वृत्तेरिष्टा तु गौणता" काव्य प्र०।

गुणोऽप्रधानमेव स्वार्थे प्रज्ञा०अण्। ४अप्रधाने कर्मादौ। "गौणे कर्म्मणि दुह्यादेः प्रधाने नीहृकृष्वहाम्" व्या० का०। गौणस्य भावः ष्यञ् गौण्य न०, त्व गौणत्व न०, तल् गौणता स्त्री, अप्रधानत्वे "गवाबादेः स्वोऽन्ते गौण्येऽनीयसः" सुग्ध०। "वृत्तेरिष्टा तु गौणता" काव्यप्र० गौणत्वञ्च प्रसिद्धवस्तुभेदस्यैव यथाह शा०भा० "प्रसिद्धवस्तुभेदस्य गौणत्वमुख्यत्वप्रसिद्धेः। यस्य हि प्रसिद्धो वस्तुभेदः यथा केशरादिमानाकृतिविशेषोऽन्वयव्यतिरेकाभ्यां सिंहशब्दप्रत्ययभाङ्मुख्योऽन्यः प्रसिद्धः। ततश्चान्यःपुरुषः प्रायिकैः क्रौर्य्यशौर्य्यादिभिः सिंहगुणैः सम्पन्नः प्रसिद्धः तस्य पुरुषे सिंहशब्दप्रत्ययौ गौणौ भवतः नाप्रसिद्धवस्तुभेदस्य"।

गौणचान्द्र पु०। "चान्द्रोऽपि द्विविधः प्रोक्तो गौणमुख्यप्रभेदतः। गौणः कृष्णप्रतिपदः पौर्णमास्यन्तईरितः" शब्दर० उक्ते कृष्णपदादिपौर्णस्यान्ते चान्द्रे मासे अत्र व्यवस्था नि० सि० उक्ता यथा